

Література:

1. Малевич Л.Д. Особливості термінології донаукового періоду (на матеріалі гідромеліоративної термінології) // Мовознавство. – 1999. – № 4-5. – С. 51-58

УДК 94(477)'19'329

ТВОРЧИЙ ДОРОБОК В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ

Побережець Г.С.

кандидат історичних наук

старший викладач кафедри українознавства

Миколаївського національного аграрного університету

Творчий процес завжди відігравав важливе місце в житті В. М. Чорновола. Праці відомого дисидента, шістдесятника, літературного діяча мали величезний вплив на становлення та розвиток соціокультурного простору України. Важко переоцінити той вплив, що справив його творчий доробок на розвиток українського руху як на Батьківщині, так і за її межами

Крім того, статті В.М.Чорновола слід розглядати як основне джерело для вивчення комуно-радянських репресій 1965–1966 рр. У книзі «Правосуддя чи рецидиви терору?» відображені результати паралельного слідства справ засуджених діячів української інтелігенції, здійснено аналіз на відповідність юридичних норм радянського законодавства Конституції СРСР та УРСР, правомірність винесених вироків засудженим шістдесятникам [1, с. 38]. Так, неможливо не погодитися з автором.

Радянська Україна на початковому етапі розвитку ще давала деякі можливості для свободи людської діяльності й творчості, що є характерним для розвитку не лише української, але й інших культур, для зростання її як окремої держави. З формуванням на її теренах сталінської командно-адміністративної системи ситуація поступово заходила і в цьому відношенні в глухий кут. Все частіше і глибше відчувалися негативні зміни у побудові «радянської федерації», де стало прикладом занедбання суверенності України. Вона поряд з іншими республіками почала деградувати і перетворюватись на таку собі адміністративно-територіальну одиницю ультрацентристської держави [2, с. 209].

Після XX з'їзду настрої в суспільстві почали змінюватися. П'ятдесяті роки змінили нове десятиріччя, яке мало ще деякі демократичні паростки. Воно принесло у суспільство нове суспільно-культурне явище – шістдесятництво, яке стало прогресивно впливати на нове десятиріччя. Тому його прийнято називати епохою українського національного відродження. Поява подібного вияву українського народу не може бути випадковою, якщо, для прикладу, пригадати події 20-х – початку 30-х рр., які увійшли в історію нашої держави як

«Розстріляне Відродження», що стало проявом невдоволення і протистояння в українському суспільстві. Шістдесятництво стимульоване «хрущовською відлигою», що постала відразу після сталінських репресій, які брали свій початок з перших днів радянської влади, коли зароджувалися культурницькі рухи на території СРСР, виступаючи за збереження народних традицій, стояли на захисті та мали законні підстави на закріплення права на рідну мову і розвиток культури. З часом, розвиваючись і набираючи прихильників, культурницький рух став політичним рухом, який постійно прагнув вибороти незалежність України.

Рух шістдесятників був не схожим на інші суспільні рухи, що існували до того часу. Головною стала стратегія боротьби з радянським тоталітарним державним режимом, сформована зовсім інша естетична традиція. Поява шістдесятників стала реакцією на ганебне і нічим не вимушене придушення у суспільстві свободи особистості та національної свободи. Звісно, шістдесятникам було нелегко боротися за право на українську мову, культуру, але ніщо не ставало перепоною для них у здійсненні своїх планів. До того ж це було молоде покоління, куди входили талановиті творці, основним завданням яких було розвивати українську культуру і привести її до високого рівня, і навіть кращого, ніж на Заході. Шістдесятники стояли на захисті національної мови і культури, виступали за свободу творчості. Це складне завдання для них, за яке вони нерідко повинні були поплатитися позбавленням можливості працювати, творити.

Життя та діяльність В.М.Чорновола активізувалися в 1965–1966 рр. Це був період гострої боротьби і протестів, коли він разом зі своїми однодумцями активно виступав проти беззаконності, що мала яскравий прояв, зокрема у вигляді переслідувань інакодумців. З початку 1960-х років під пильний нагляд потрапили представники дисидентського руху, шістдесятники та релігійні громади, що спричинило масові переслідування інтелігенції і судові процеси. За таких умов та настроїв, коли сповнена болем активна частина суспільства через несправедливість системи, на світ з'являється праця «Правосуддя чи рецидиви терору?». Вона містила в собі благородну і неоціненну мету показати світу, що відбувається в СРСР, розкрити вже давно відомі, але заборонені у суспільстві теми обговорення – жахіття політичних репресій, що в 1960-х роках швидкими темпами почали знову проявлятися в радянському суспільстві.

Книга «Правосуддя чи рецидиви терору?» закінчена в 1966 р. і відразу надіслана Прокуророві УРСР та Голові КДБ при Раді Міністрів УРСР. Далі В. Чорновіл надсилає книгу партійному лідерові України П. Ю. Шелесту. На цьому автор не зупиняється і відправляє свій твір В. Г. Зайчуку – Голові Верховного Суду УРСР. Таким чином, В'ячеслав Максимович діє абсолютно відкрито, не приховуючи свого прагнення до справедливості.

Однак українські читачі побачили книгу «Правосуддя чи рецидиви терору?» лише у 1992 р., через рік після проголошення незалежності, коли В. Чорновіл уже по пам'яті і за допомогою видань, що були надіслані з-за кордону, зміг її відновити. Наступна праця автора виходить під промовистою назвою – «Лихо з розуму (Портрети двадцяти «злочинців»

Після прочитання цієї книги неважко переконатися в тому, що за радянської влади людина, яка мислила інакше, повинна сидіти за ґратами і не нервувати керівництво, яке дуже переймалося тим, що наступного дня ще хтось мислитиме не так, як їм потрібно. Страждала за часів радянської влади передусім інтелігенція, особливо творча. Це літературознавці, мистецтвознавці, історики, сподвижники громадської діяльності, всі не байдужі до української культури.

Творчий доробок В.М.Чорновола мав великий вплив на свідомість найбільш розкритою світові частину інтелігенції, яка прагнула бачити свою Україну не на периферії історії, а в центрі світових подій. Молоді люди вірили в можливість виходу на історичну арену, наївно сподіваючись, що це можливо здійснити в умовах соціалістичної системи. Проте радянська система дивилась на це інакше.

З появою праць В. Чорновола радянський уряд відразу відреагував наступним чином: 1968 рік позначений найбільшою, небувалою хвилею репресій, що пов'язані ще і з листом українських інтелігентів та робітників до ЦК КПРС про політичні репресії в Радянському Союзі. У ньому аналізувалися події, що відбувалися в країні, пов'язані безпосередньо з молоддю та інтелігенцією, над якими почали чинити масові політичні розправи. Режим показав свій звіриний оскал. Але основи його вже хиталися. І не останню роль в цьому відіграв Чорновол.

Масштаб особистості В.М.Чорновола важко переоцінити. Його твори були справжнім носієм справедливості та боротьби з беззаконністю тоталітарної системи. Віддавши всього себе до останку Україні, Чорновол і сьогодні залишається славетним героєм. В перемозі України над ворогом є і його безумовний внесок.

Список використаних джерел

1. Деревінський В. Ф. Праці В. Чорновола – «Правосуддя чи рецидиви терору?» та «Лихо з розуму» як джерело до вивчення радянських репресій 1965–1966 рр. / В. Ф. Деревінський // Магістеріум. 2007. Вип. 28. 1006 с. С. 37—42.

2. Три дні вересня вісімдесят дев'ятого : матеріали Установчого з'їзду Народного руху України за перебудову. К., 2000. 495 с.